

УДК 070:67911.26

ГОЛОДОМОР У ВІДОБРАЖЕННІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ ПОЧАТКУ 30-Х РОКІВ

Степан КОСТЬ

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, Львів, Україна, 79044,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Розглянуто висвітлення питання Голодомору в пресі українських партій УНДО, ФНЄ, УСРП, ОУН. Проаналізовано основні статті з цієї тематики, різноманітні ракурси поглядів на цю проблему, з'ясовано їхній вплив на громадську думку.

Ключові слова: Голодомор, західноукраїнська преса, політичні партії, голод, публіцистика.

Голодомор 1932–1933 років в Україні – це найбільша гуманітарна катастрофа в історії людства, це найжахливіший злочин більшовицького режиму, в результаті якого загинули мільйони українців. Цю трагедію радянська влада замовчувала протягом десятків років, намагаючись приховати правду. Сьогодні лише пам'ятати про Голодомор – занадто мало. Перед українським суспільством стоїть надзвичайно важливе завдання: осмислити його як частину української історії в суспільно-політичному контексті того часу, з'ясувати його причини, механізм, засоби, назвати винних у скоєнні злочину Голодомору-геноциду. Ставлення до Голодомору – це і чинник національної ідентичності, і форма вияву своєї державницької позиції, тобто ставлення до державності як історичного імперативу української нації. Голодомор як історичний факт настільки складний, що дає змогу формулювати предмет дослідження багатьом науковим дисциплінам. Знання про нього потрібні також журналістам, адже проблема «Голодомор і преса» багатоаспектна, перспективна, а незалежна журналістика – це завжди невід'ємна частина справді демократичного суспільства. Дуже важливо з'ясувати, як реагувала на Голодомор тогочасна західноукраїнська преса, особливо преса політичних партій демократичного спрямування.

У другій половині липня – на початку серпня 1983 року газета «Свобода» (друкований орган УНС) друкувала велику публікацію М. Рудницької «Боротьба за правду про Великий Голод». Автор пише: «Уже протягом цілого 1932 року ходили у Львові вперті чутки, що на підсоветській Україні – голод. Але ніхто, мабуть, тоді не усвідомлював, наскільки ситуація трагічна й загрозлива. Щойно звістка про самогубство Скрипника стала для всіх доказом, що за Збручем твориться щось несамовите, і власне ця звістка спонукала до активного виступу поцейбічну суспільність в обороні загроженого життя українського народу» [12]. М. Рудницька лише частково має рацію.

М.Скрипник застрілювався 7 липня 1933 року, коли в Україні був, мабуть, апогей Голодомору. Західноукраїнська преса почала писати про голод в Україні значно раніше. Зрештою, можна посилатися на кілька джерел–досліджень, що стосуються цього питання (І. Вдовичин, М.Житарюк, С. Кость, А. Яценко). Найширше це питання висвітлює Я. Папуга, його монографія «Західна Україна і Голодомор 1932-1933 років: морально-політична і матеріальна допомога постраждалим» [11], яка була надрукована в 2008 році.

Коротко про структуру західноукраїнської преси того часу. Докладніше це питання з'ясовано в монографіях С. Костя («Нариси з історії західноукраїнської преси першої половини ХХ століття. Структура. Частина перша», «Нариси з історії західноукраїнської преси першої половини ХХ століття. Структура. Частина друга», «Західноукраїнська преса першої половини ХХ століття у всеукраїнському контексті (засади діяльності, періодизація, структура, особливості функціонування). Повторимо лише дуже важливий висновок: структура преси – це сукупність (система) періодичних видань, що функціонують на певних ідейно-концептуальних і методологічних засадах, зумовлена життєдіяльністю держави, нації, суспільства, що відображає цю діяльність, що є виразником національних інтересів і сприяє виконанню історичної місії того чи іншого народу, чи держави.

Ознакою і чинником рівня політичної й національної свідомості суспільства є наявність політичних партій та, відповідно, їх преси. У Галичині ситуація була така. Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО) – на думку І.Кедрина (маємо на увазі його статтю «Хаос та платформа консолідації» у «Ділі» від 7 січня 1937 року), єдина політична партія, що взяла на себе відповідальність за національно-політичну дійсність, її друковані органи «Свобода» і «Шлях нації» (теоретичний орган); «Діло», як правило, підтримувало УНДО, хоча були серйозні розбіжності з керівництвом партії, з приводу політики «нормалізації». Із УНДО солідаризувалася преса концерну «Українська преса» під керівництвом І. Тиктора («Новий час», «Народна справа»).

Українська соціалістично-радикальна партія (УСРП) намагалася поєднати національний момент із соціалістичним і через це, як вважав І. Кедрин, перебувала у трагічній ситуації; її друкований орган – «Громадський голос»; це все ж була впливова політична сила.

Українська соціал-демократична партія (УСДП) – це радше партійна фікція, а не партія, вона була малочисленою і не впливовою.

Українська народна обнова (УНО) як партія була лояльною до польської держави, стверджувала засади католицької віри, свої політичні вимоги обмежувала автономією, перебувала під патронатом єпископа Г. Хомишина; друкований орган – газета «Нова зоря». УНО була досить впливовою силою.

Український католицький союз (УКС) теж дотримувався засад католицької віри, в політичному плані це була сила поміркована і не дуже активна; УКС перебував під патронатом митрополита Андрея Шептицького; друкований орган – газета «Мета».

Фронт національної єдності (ФНЄ) зайняв свою нішу між легальним УНДО, що покладалося на парламентські і політичні засоби боротьби, і ОУН, що єдиним ефективним методом боротьби за державність вважала революційну, збройну боротьбу; друковані

органи – «Перемога», «Батьківщина», «Українські вісті»; Д. Донцов і публіцисти ОУН називали членів цієї партії «теж націоналістами».

Організація українських націоналістів (ОУН) – нелегальна політична сила, численна і впливова; її легальні друковані органи – «Український голос», «Наш клич», «Наш фронт», «Голос», «Голос нації»; за кордоном виходили журнали «Розбудова нації» і «Сурма».

Москвофільська, радянофільська, що більше комуністична преса – уся ця преса не українська за духом, за змістом і про них окрема мова; І. Кедрин у згаданій статті висловився слушно: «Комуністи, свідомі, приналежні до КПЗУ чи КПП, і несвідомі, так звані комунари – найбільше прокляття нинішнього українського життя за границями УССР».

Якою ж поставала ситуація у радянській Україні у відображенні цієї преси?

Уже зима 1932–1933 рр. була складною. Найбільш далекоглядні й рішучі українські селяни тікали з України. Найзручнішою для цього була частина кордону з Румунією, але для цього потрібно було подолати Дністер. Про ці втечі повідомив кореспондент французької газети «Ля журналь», а вже потім цю інформацію серед української громадськості поширила галицька преса. Про це писало «Діло» 24 березня 1933 року («Драма над Дністром») і «Нова зоря» «На Дністрі розстріляли поверх тисячі людей». Цього ж дня і «Громадський голос» повідомляв про втечу українців із радянської України через Дністер.

Радянський уряд одразу зреагував на можливість втечі голодних українських селян, адже з'явилися небажані свідки голоду. Було посилено охорону західного кордону – з Польщею і Румунією, крім цього Кремль планував депортацію населення (українського й молдавського) вздовж західного кордону і переселення в ці райони «надійних елементів».

Навесні 1932 року львівські газети теж писали про це. Але проблематику голоду «Діло» почало висвітлювати ще раніше, бо уже в січні 1932 року газета вмістила огляд «Більшовицький терор в Україні в освітленні англійської преси». Зрештою й раніше на сторінках «Діла» з кінця 20-х років, особливо у зв'язку з процесом над СВУ, публікації про життя в радянській Україні з'являлися регулярно. Інтенсивнішою поява цих публікацій стала все ж таки після холоднокривного вбивства радянськими прикордонниками українських селян у час спроби перейти р. Дністер. Не маючи змоги бути очевидцями, українські журналісти, які працювали у виданнях, що підтримували УНДО («Діло», «Свобода», видання концерну «Українська преса» – «Новий час», «Народна справа», преса УГКЦ («Мета», «Нова зоря» тощо), починають з тривогою писати про ситуацію в радянській Україні. Вони ще не здогадуються про справжні масштаби трагедії. Якщо зважати на те, що «Діло» – це щоденна газета, то кількість публікацій на тему голоду не така вже й велика, але важливо інше – значною була суспільна вага цих публікацій, бо йшлося про фізичну загрозу для українського народу.

Про джерела інформації, які використовувала західноукраїнська преса. Це розповідь очевидців, тобто тих українських селян, яким вдалося перетнути Збруч чи Дністер і отримати статус політичних емігрантів чи біженців (були випадки, коли, наприклад,

румунський уряд депортував українських утікачів), це ті українці, які різними шляхами потрапляли на Захід. Це світова преса, що теж писала про голод (найбільші періодичні видання Європи і США мали своїх власних кореспондентів у Москві). Із авторських публікацій найцікавіші статті М. Данька, К. Мацієвича. Одна із найбільш значних публікацій у «Ділі» – стаття «Українська самостійність та московський імперіалізм» (від 10 серпня 1932 року), в якій автор пише: «Те, що відбувається тепер на Україні, є систематичним, очевидним нищенням українського народу. Коли торік і позаторік органи московського уряду гнали українських селянство до колективів, то воно мало все ж надію, то уряд перебере на себе принаймні обов'язок виживлювати тогочасних кріпаків».

Але ця надія українського селянства дуже скоро розвіялася. Засоби, якими більшовики видушували вже з осені минулого року збіжжя з колгоспів, показало недвозначно, що Московські пани не лише не дбають про своїх українських невільників, а навпаки: намагаються в першу чергу зламати голодом їх відпорність. Похід більшовиків проти «класового ворога» в колективізованім господарстві в Україні проведено так ґрунтовно, що більша частина України терпіла весною та літом цього року страшний голод, який остаточно здеорганізував сільське господарство збіжжевої ліферантки (постачальниці. – авт.) Радянського Союзу». Не варто заглиблюватися в структуру і рівень аргументації, в те, наскільки докладно автор статті зрозумів причини і системність заходів більшовицького уряду, та відзначимо найважливіше: він зауважив повну несумісність української самостійності і московського імперіалізму.

Подібні аналітичні публікації траплялися не часто, що й зрозуміло – журналістам йшлося не стільки про наукове дослідження, скільки про те, щоб інформувати і свою, і зарубіжну громадськість про жахливі події, які більшовики намагалися приховати. А тому навряд чи можна погодитися із І. Вдовичиним, який стверджував, що українська преса Галичини «не тільки сповіщала світ про голодомор, аргументовано аналізувала його причини і наслідки. Було обґрунтовано доведено: голод – свідомий геноцид українського народу, здійснюваний Москвою» [1], бо лише тепер можна сказати, що доведено і справжні причини Голодомору, і його штучність, і мету, та й не могла преса доводити на початку 30-х років, що голод – це геноцид українського народу, оскільки й термін «геноцид» з'являється у 1944 році (про це й сам автор пише). Але для цього потрібні були зусилля сотень і тисяч дослідників і публіцистів протягом кількох десятиріч, збір і вивчення величезного масиву різноманітних джерел. Не лише в 1932 році, а навіть взимку 1932–1933 років, навесні-влітку 1933 року, коли вже справді шаленів Голодомор і жертви його сягали кількох мільйонів, – навіть тоді журналісти Галичини не знали про масштабність Голодомору.

На нашу думку, у першому півріччі 1933 року «Діло» про голод пише значно менше, ніж попереднього року. М. Марунчак зазначає у своїй монографії «Нація в боротьбі за своє існування: 1932 і 1933 в Україні і діаспорі»: «Хоча голодова облога України прибирала вже на силах вже в перших місяцях 1933 р., то про це мало писалось у світовій пресі. Здавалось багатьом, що після збору збіжжя осінню 1932 р. проблема голоду на Україні буде розв'язана. Першу більшу вістку про трагічний стан подав кореспондент

«Манчестер Гардіян» Мальком Магерідж, який без дозволу уряду переїхав Україну і Кубань і там стрінув жалюгідний стан. Скрізь стрічав людей опухлих від голоду. В малих містечках і селах народ був стероризований і не радо інформував кореспондента про ситуацію. Все збіжжя було забрано урядом. Хліба не було ніде. Був це лише початок 1933 р.» [9].

Галицьких українців не потрібно було переконувати в тому, що Москва – одвічний ворог української державності, українського народу. Але й вони (найпроникливіші) не могли зрозуміти відразу, що суть проблеми – не у неврожаї, стихійному лихові, не в нестачі продуктів харчування. І світ, цивілізована Європа теж не могли (і не хотіли) повірити, що вимирають мільйони, а зерно, хліб є, оскільки його вивозять за кордон, експортують.

Наступний період висвітлення Голодомору почався в «Ділі» (а також у «Свободі», в «Новому часі») після того, як у червні 1933 р. відбулося засідання Центрального комітету УНДО, який ухвалив резолюції щодо становища в радянській Україні. У цих резолюціях було зазначено, що більшовицька влада вдалася до нелюдських засобів, щоб зламати спротив українського народу, що більшовицька влада штучно затирає національний характер українського письменства та науки, терором змушуючи їх служити комуністичному московському інтернаціоналізмові; більшовицький тиск щоразу наполегливіше гнобить український народ – українців ув'язнюють, висилають, фізично знищують національно свідомих селян, робітників, інтелігентів, в економічному плані більшовики здійснюють в Україні імперську колоніальну політику.

Зазначимо, що публікації резолюції Центрального комітету УНДО передувала стаття С. Барана «З нашої трагедії за Збручем» («Діло» від 21 травня 1933 року). Майже відразу після публікації резолюції ЦК УНДО (25 червня) «Діло» друкує статтю М. Данька «Диктатура голоду» (29 червня).

Самогубство М. Скрипника (вже чи не єдиний на той час авторитетний представник українського націонал-комунізму, послідовник і наполегливий прихильник «українізації»), що сталося 7 липня 1933, теж зумовило інтерес з боку міжнародної громадськості до подій в Україні. Наприкінці липня «Діло» друкує статтю Е. Амменде «Голод на Україні». «Діло» регулярно вміщує огляди європейської преси («Англійська преса про голод», «Відчуття голоду на радянській Україні в європейській пресі», «Відчуття голоду на радянській Україні в німецькій та бельгійській пресі»). «Діло» дуже часто і в різноманітних формах використовувало публікації європейської преси. З одного боку, це було менш-більш надійне джерело інформації, з іншого – слугувало як аргумент в обґрунтуванні важливості й актуальності проблеми.

Було кілька важливих напрямів у висвітленні Голодомору: розповіді про Голодомор в Україні (завдяки спогадам і свідченням очевидців), показ реакції світу на Голодомор (і, відповідно, намагання вплинути на міжнародну громадську думку), висвітлення роботи Українського громадського комітету рятунку України, висвітлення процесу над М. Лемиком, який вбив високопоставленого чиновника з радянського консульства у Львові (22 жовтня 1933), питання голоду в Україні на форумі Ліги Націй.

До проблеми голоду в радянській Україні преса УНДО зверталася і в наступні роки

– «Японці про голод на Україні» («Діло» від 9 червня 1934 р.), «Повна безнадійність будучого» («Діло» від 29 березня 1934 р.), «Чи СРСР справді загрожує голод» («Діло» від 9 червня 1934 р.), «Повна безнадійність будучого» («Діло» від 29 березня 1934 р.).

Якщо узагальнити ті основні думки, що їх висловлювала преса УНДО, то можна виокремити такі: більшовицька Росія – ворог української державності; Україна – це традиційна житниця, а тому вона не може голодувати, голод організовано, він штучний, мета його – зламати спротив українського селянства; дещо несподіваним було визнання причин Голодомору – їх, на думку «Діла», не можна зводити до політичної та економічної системи більшовизму, адже частину вини українському народу треба взяти і на себе, бо «не прагнув весь нарід до власної державності, не хотів нести для неї жертви, такої невеликої в порівнянні з числом жертв московсько-більшовицького панування на Україні. Ті думки такі ясні, такі елементарні повинні глибоко запасти у свідомість української маси, щоб колись не повторилася стара історія» (ч. 259 «Діла» за 1933 рік). Ще одну принципову думку, висловила «Свобода»: «До повної господарської руїни і до самоз'їдання довів мільйонові маси – соціалізм, переведений з книжок у життя. Соціалісти-комуністи виконали соціалістичну теорію економіки й державності до останньої найвищої точки: відібрали в громадян все майно і продукти праці, знищили усі приватні верстати, сколективізували селянські господарства. Зробили громадянина соціалістичним колішатком у машині і кріпаком на ріллі. І від цього переведення в життя соціалізму маємо весь цей жах, все це пекло на землі» (ч. 33 за 1933 р.).

Ось чому складною була позиція тих політичних партій, які сповідували соціалістичні ідеї й ідеали – Українська соціалістично-радикальна партія і Українська соціал-демократична партія (ми назвали ті соціалістичні партії, що функціонували в Галичині, оскільки в Європі українська еміграція теж мала кілька соціалістичних партій).

Не випадково після Голодомору в «Громадському голосі» з'являються статті, в яких публіцисти і лідери УСРП намагаються пояснити читачам, що таке соціалізм, в чому його перевага тощо. Серед найпомітніших публікацій стаття М. Стахова «До джерел нашої сили. Замітки до основних думок програми УРСР» («Громадський голос» від 11 квітня 1936 року). М. Стахів коротко і популярно викладає історію соціалістичного руху в Європі. Він, зокрема, наголошує на тому, що УСРП (як і увесь попередній український соціалістичний рух, починаючи від М. Драгоманова) стоїть на позиціях ідеалістичного соціалізму, а не історичного матеріалізму. М. Стахів пише про ті основні ідеї, на яких базується соціалістичний рух: 1) між людьми має панувати моральна справедливість, а в цій ідеї моральної справедливості є й ідеї природних прав кожної людини: право на життя, право на свободу, право на результати своєї праці і право на моральний і культурний розвиток; 2) соціалістичний рух ґрунтується на боротьбі за рівне право для всіх; 3) його мірою є загальне добро всіх всіх членів нації. М. Стахів підкреслює, що УСРП бореться за визволення трудящих із пут і націоналізму, і державно-капіталістичної більшовицької диктатури, і фашистської диктатури. Зрозуміло, що цю статтю потрібно розглядати у контексті Голодомору, бо він відкрив очі багатьом прихильникам як соціалістичних ідеалів, так і радянофілам. На жаль, М. Стахів не зумів показати не просто принципо-

ву різницю між європейським соціалізмом і практикою російського більшовизму, а й аморальну, нелюдську суть останнього.

Зрозуміло, що преса УСРП писала про всі ті жахи Голодомору, посилаючись на ті джерела, які були доступними тоді для української преси на західних землях. Щоправда, частотність появи цих публікацій менша, ніж у «Ділі» – «Громадський голос» (як і «Свобода» УНДО) був тижневиком, а газета «Вперед» (орган УСДП) взагалі дуже рідко появлялася протягом 1932–1933, вийшло декілька чисел.

Щодо преси ОУН. Протягом 1932–1933 років виходили такі органи ОУН: теоретичний орган – журнал «Розбудова нації», орган УВО – журнал «Сурма», газета «Український голос» (наприкінці 1932 року перестав виходити, оскільки на лаві підсудних опинився весь редакційний колектив), «Наш клич» (1933), «Наш фронт» (1933), «Студентський шлях», друкований орган СУСОП (українського студентства), а згодом ЦЕСУС (але фактично орган націоналістичної думки).

Трагічну ситуацію в Україні ОУН розглядала на Берлінській конференції 1933 року. Делегати конференції засудили антиукраїнську політику Кремля, що спричинила голод. ПУН приєднався до тих антирадянських акцій протесту, що їх ініціювала українська громадськість в Європі й на американському континенті, він через свої структури і канали всіляко сприяв поширенню інформації про Голодомор, щоб здобути підтримку і прихильність світової громадськості. У зв'язку з цим ПУН вважав за можливе співпрацювати навіть з тими українськими політичними силами, які критичували українських націоналістів. Проте позиція ОУН в краю була дещо іншої думки. Та преса ОУН, що виходила в краю («Наш клич», «Наш фронт», «Студентський шлях», (бо «Розбудову нації», «Сурму» видавали за кордоном і нелегально ввозили), вважала заходи легальних галицьких і волинських партій недостатніми, не досить ефективними, оскільки їх діяльність не призвела до розв'язання проблеми порятунку померлих. Я. Папуга (сучасний дослідник) пише: «Крайова ексекютивна взялася до традиційних кардинальних заходів. Найбільшого внутрішнього і міжнародного розголосу отримав здійснений організацією замах у радянському посольстві у Львові [11]. Це не цілком повне і коректне тлумачення появи терористичного акту серед акцій протесту проти Голодомору. Молоде керівництво ОУН в краю (С. Бандера зокрема) теж не сподівалося, що успішний терористичний акт (чи два й більше) спричиняться до розв'язання проблеми голоду в підрадянській Україні. Річ в іншому. Для молодих українських націоналістів і висвітлення Голодомору в пресі, й інші легальні акції й заходи (навіть масові, навіть ефективні – а так і було) все ж залишалися лише словом. Ідеологія чинного націоналізму потребувала дії, жертвності, чину. Культ Чину володів умами і серцями молодих українських націоналістів міжвоєнної доби. (Детальніше про це пише С. Кость у монографії «Західноукраїнська преса першої половини ХХ століття у всеукраїнському контексті (засади діяльності, періодизація, структура, особливості функціонування) [6]). Голодомор в Україні давав можливість продемонструвати молодим українським націоналістам і свою ненависть до російського більшовизму як найнебезпечнішого ворога України, і свою любов до неї, і довести це не пишномовною патріотичною риторикою, а чином. А крім цього терористичний акт мав не лише привер-

нути увагу світової громадськості – він був наслідком втілення концепції перманентної революції, одним із епізодів перманентної революції, яку сповідувало тоді керівництво ОУН. Ось чому 22 жовтня студент Львівського університету М. Лемик застрілив у консульстві радянського чиновника.

У пропагандистській ефективності цього теракту можна не сумніватися – і не лише тому, що він викликав зливу публікацій в українській і зарубіжній пресі. Ще на початку 20-х років засновники й ідеологи Української військової організації індивідуальний терор розглядали і як засіб боротьби, і як засіб агітації. Він цілком вписується в «соціологічну пропаганду», існування якої через кілька десятиріч обґрунтував Ж. Еллюль у праці «Соціологічна пропаганда». До речі, самогубство М. Скрипника в Києві, М. Стронського (колишнього вояка УГА), співробітника радянського консульства, у Львові теж мали пропагандистський ефект.

Ще одна гілка західноукраїнської преси – це преса Української селянської партії, йдеться, щоправда, про одне видання – газету «Нове село» (тижневик). Партію було створено лише на початку 1933 року, серйозної ролі в політичному житті вона не відігравала, але до висвітлення теми голоду в Україні вона приєдналася. Були в її керівництві й радянофіли, як з'ясувалося на засіданні Великої селянської ради в жовтні 1933 року. На знак протесту проти антирадянської спрямованості УСП радянофіли вийшли з партії і приєдналися до прорадянського Українського селянського об'єднання (УСО). Одна із вагомих публікацій «Нового села» – «Рятуймо наших братів за Збручем перед голодовою імперією» (липень 1933 року), в якій автор не лише описав трагічну ситуацію підрадянських українців, але й висловив думку про необхідність привернути увагу світової громадськості. Він наголошував: «Розкриймо перед цілим культурним світом нахабства та звірськість Москви і кличмо усіх на поміч проти них». Згодом «Нове село» продовжувало тему голоду; газета засуджувала і дуже різко критикувала радянофілів, а найбільше комуністів, критикувала українські партії за відсутність єдності в організації акцій протесту.

У 1933 році після того, як постала ще одна політична партія Фронт національної єдності – почав виходити її друкований орган, двотижнева «Перемога». Лідер ФНК Д. Палієв і раніше писав про голод, зокрема в газеті «Новий час».

Потрібно сказати ще про одне періодичне видання – газету «За Україну». Вона вийшла 1 жовтня 1933 року як позапартійне видання, на сторінках якого виступали діячі, що належали до різних політичних партій. Але світ побачило лише декілька чисел. Публікації про Голодомор були у кожному числі. Так, у ч. 3 газета видрукувала велику статтю А. Жука «Рятункова акція для Великої України».

Підсумовуючи, зазначимо наступне. На захід від Збруча занадто пізно дізналися про справжні масштаби голоду в Україні. Незважаючи на всі зусилля західноукраїнській громадськості не вдалося допомогти конаючій від Голодомору Україні; зрештою, більшовицька влада всіляко перешкоджала спробам допомогти, мотивуючи це тим, що голоду нема, що це антирадянські вигадки. Спроби західноукраїнської громадськості знайти підтримку в Лізі Націй бажаного результату не дали – західні держави, маючи докладну і об'єктивну інформацію про голод, з корисливих міркувань і з огляду

на політичну доцільність не зробили нічого, щоб врятувати мільйони українців від голодної смерті. Заслугою українців, українських діячів і публіцистів Галичини є те, що вони почали важку і нерівну боротьбу за правду про Великий Голод. Не їх вина, що ця боротьба триває й досі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Вдовичин І.* Преса Галичини про Голодомор в Україні 1932–1933 рр. / І. Вдовичин // Зб. праць Науково-дослідного центру періодики. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 110.
2. Голодомор 1932–1933 років в Україні : Документи і матеріали. – К., 2007. – 1182 с.
3. Джеймс Мейс: «Ваші мертві вибрали мене...» / за ред. Л. Івшиної. – К., 2008. – 672 с.
4. *Житарюк М.* Московська режисура голокосту: слов'янська любов чи азійська ненависть? Трактатування проблеми в українській та закордонній журналістиці довоєнного періоду / Мар'ян Житарюк. – Львів, 1997. – 56 с.
5. *Житарюк М.* Четвертована, але жива: Закордонна преса про політичні процеси в Україні напередодні другої світової війни / Мар'ян Житарюк. – Львів, 1997. – 128 с.
6. *Кость С.* Західноукраїнська преса першої половини ХХ ст. у всеукраїнському контексті (засади діяльності, періодизація, структура, особливості функціонування) / Степан Кость. – Львів, 2006. – 514 с.
7. *Кость С.* Історія української журналістики (Західноукраїнська преса першої половини ХХ ст.: ідейно-концептуальні засади, періодизація) / Степан Кость. – Львів, 2008. – 272 с.
8. *Кость С.* Історія української журналістики (Західноукраїнська преса першої половини ХХ ст.: структура, проблематика) / Степан Кость. – Львів, 2008. – 264 с.
9. *Марунчак М.* Нація в боротьбі за своє існування. 1932–1933 в Україні та діаспорі / М. Марунчак. – Вінніпег, 1985. – 365 с.
10. Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні : Львівська обл. – Львів, 2008. – 688 с.
11. *Папуга Я.* Західна Україна і Голодомор 1932–1933 років: морально-політична і матеріальна допомога постраждалим / Я. Папуга. – Львів, 2008. – 248 с.
12. *Рудницька М.* Боротьба за правду про Великий Голод / Мілена Рудницька // Статті. Листи. Документи. – Львів, 1998. – С. 380–433.

Стаття надійшла до редколегії 14.11.2010

Прийнята до друку 31.01.2011

HOLODOMOR IN THE REFLECTION OF THE WESTERN PRESS EARLY 30-IES

Stephan KOST'

*Ivan Franko National University of Lviv,
49, Generala Chuprynky Str., Lviv, Ukraine, 79044,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Consider covering the Holodomor in Ukrainian parties press. The main article on this subject, different angles of views on this issue, found their influence on public opinion..

Key words: famine, Western press, political parties, hunger, journalism

ГОЛОДОМОР В ОТРАЖЕНИИ ЗАПАДНОУКРАИНСКОЙ ПРЕССЫ НАЧАЛЕ 30-Х ГОДОВ

Степан КОСТЬ

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупрынки, 49, Львов, Украина, 79044,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Рассмотрено освещение вопроса Голодомора в прессе украинских партий УНДО, ФНЕ, ВСРП, ОУН. Проанализированы основные статьи по этой тематике, разнообразные ракурсы взглядов на эту проблему, выяснено их влияние на общественное мнение.

Ключевые слова: Голодомор, западноукраинская пресса, политические партии, голод, публицистика.